УДК 336.711

ОНТОЛОГІЯ ПРИРОДИ ТА СУТНІСТЬ СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ БАНКІВ

© 2014 **ЛАВРЕНЮК В. В.**

УДК 336.711

Лавренюк В. В. Онтологія природи та сутність системно важливих банків

Мета статті полягає у визначенні факторів становлення та формування сутності системно важливих банків. Проведено ретроспективний аналіз еволюції системно важливих банків. Визначено послідовний, логічний процес генезису банків від приватних до рівня національно та глобально системно важливих банків, що дозволило з'ясувати економічну природу системно важливих банків, які на сьогоднішній день є високозначущими не тільки для своєї країни, але і в межах глобальної фінансової системи. Розглянуто підходи іноземних науковців і міжнародних організацій з регулювання банківської діяльності до трактування сутності системно важливих банків. Результатом проведеного дослідження є визначення основних етапів генезису системно важливих банків: зародження, становлення, розвиток. Виділено основні особливості та домінанту стосовно кожного етапу еволюції системно важливих банків. Як напрям, альтернативний еволюційному підходу, розглянуто трактування сутності системно важливих банків з позиції системного ризику, і на основі рекомендацій регуляторних органів, таких як Базельський комітет і Рада з фінансової стабільності, виявлено неузгодженість у вітчизняному законодавстві щодо теми дослідження. Зазначено, що найкраще, відповідно до міжнародних стандартів, сутність національних системно важливих банків відображає поняття «системний банк». У подальшому дослідження є перспективним, з огляду на те, що його проблематика є новою. Зокрема, це: закріплення єдиного визначення системно важливих банків на рівні законодавства; розробка методології ідентифікації національних системно важливих банків; створення спеціалізованого департаменту на рівні центрального банку для регулювання діяльності системно важливих банків.

Ключові слова: *банк, системно важливі фінансові інститути, системно важливий банк, системний банк, Базельський комітет, Рада з фінансової стабільності.*
Рис.: *2.* ***Табл.:*** *1.* ***Бібл.:*** *21.*

Лавренюк Владислав Володимирович *– аспірант, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)*
E-mail: *Lavrenkneu@ukr.net*

УДК 336.711

Лавренюк В. В. Онтология природы и сущность системно важных банков

Целью статьи является определение факторов становления и формирования сущности системно важных банков. Проведен ретроспективный анализ эволюции системно важных банков. Определен последовательный, логический процесс генезиса банков от частных до уровня национально и глобально системно важных банков, что позволило выяснить экономическую природу системно важных банков, которые на сегодняшний день являются высокозначимыми не только для своей страны, но и в рамках глобальной финансовой системы. Рассмотрены подходы зарубежных ученых и международных организаций по регулированию банковской деятельности к трактовке сущности системно важных банков. Результатом проведенного исследования является определение основных этапов генезиса системно важных банков: зарождение, становление, развитие. Выделены основные особенности и доминанты по каждому этапу эволюции системно важных банков. Как направление, альтернативное эволюционному подходу, рассмотрено трактование сущности системно важных банков с позиции системного риска, и на основе рекомендаций регуляторных органов, таких как Базельский комитет и Совет по финансовой стабильности, выявлена несогласованность в отечественном законодательстве по теме исследования. Отмечено, что лучше всего, в соответствии с международными стандартами, сущность национальных системно важных банков отражает понятие «системный банк». В дальнейшем исследование представляется перспективным, учитывая то, что его проблематика является новой. В частности, это: закрепление единого определения системно важных банков на уровне законодательства, разработка методологии идентификации национальных системно важных банков, создание специализированного департамента на уровне центрального банка для регулирования деятельности системно важных банков.

Ключевые слова: *банк, системно важные финансовые институты, системно важный банк, системный банк, Базельский комитет, Совет по финансовой стабильности.*
Рис.: *2.* ***Табл.:*** *1.* ***Библ.:*** *21.*

Лавренюк Владислав Владимирович *– аспирант, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)*
E-mail: *Lavrenkneu@ukr.net*

UDC 336.711

Lavreniuk Vladyslav V. Ontology of the Nature and Essence of the Systemically Important Banks

The goal of the article is identification of factors of establishment and formation of the essence of the systemically important banks. The article conducts a retrospective analysis of evolution of the systemically important banks. It identifies the consecutive and logical process of genesis of banks from private to national and systemically important banks, which allows determination of the economic nature of systemically important banks, which are highly important today not only for their countries but for the whole global financial system. The article considers approaches of foreign scientists and international organisations on regulation of banking activity in the context of the essence of systemically important banks. The result of the study is identification of main stages of genesis of systemically important banks: origination, establishment and development. The article marks out main features and dominants by each stage of evolution of systemically important banks. The article interprets the essence of systemically important banks from positions of the system risk as a direction, which is alternative to the evolution approach, and shows discordance in the domestic legislation by the topic of the study on the basis of recommendations of such regulatory bodies as the Basel Committee and Financial Stability Board. The article shows that the "system bank" notion reflects national systemically important banks best of all in accordance with international standards. The study is prospective since its problems are new. Namely: securing a single definition of systemically important banks at the legislation level, development of methodology of identification of national systemically important banks, establishment of a specialised department at the level of the central bank for regulating activity of systemically important banks.

Key words: *bank, systemically important financial institutions, systemically important bank, system bank, Basel Committee, Financial Stability Board.*
Pic.: *2.* ***Tabl.:*** *1.* ***Bibl.:*** *21.*

Lavreniuk Vladyslav V.*– Postgraduate Student, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)*
E-mail: *Lavrenkneu@ukr.net*

У період загострення світової фінансової кризи стало очевидним, що погіршення показників діяльності системно важливих банків (СВБ) розповсюдило кризові явища через «ефект зараження» (*contagion*) на всю глобальну банківську систему, порушило її стабільність та завдало руйнівного удару по сектору реальної економіки. Тим самим світова фінансова криза показала взаємопов'язаний характер фінансових установ з поширенням фінансових і економічних криз. Криза також підкреслила необхідність для органів державної влади швидких і активних дій щодо ідентифікації фінансових установ, які є системно важливими, і вжиття заходів щодо пом'якшення їх впливу і зниження морального ризику, пов'язаного із заходами громадського сектора, і банкрутств таких установ. Усвідомлення важливості СВБ міжнародними регуляторними органами актуалізувало питання дослідження економічного змісту системно важливих банків та їх місця у світовій та національній банківських системах. Поняття «системно важливий банк» сьогодні вже використовується у ряді нормативних документів світових регуляторних органів і центральних банків деяких країн. Але неузгодженість понятійно-категоріального апарату сприяє появі різних підходів до визначення сутності системно важливих банків і підкреслює гостру актуальність даного питання в діловому та науковому світі.

В економічній літературі дослідження питання сутності СВБ майже відсутні. Деяким фундаментальним і теоретичним аспектам сутності СВБ присвячено праці таких іноземних авторів, як Роуз П., Сінкі Д., Адріан Т., Бруннермаєр М., Кауфман Д.. Крім того, питання сутності та регулювання діяльності СВБ постійно знаходиться в центрі уваги Базельського комітету та Ради з фінансової стабільності. Вважаємо, що розробка ефективних, практичних заходів регулювання діяльності СВБ потребує глибших досліджень генезису СВБ та економічного змісту їх сутності.

Метою статті є визначення факторів становлення та формування сутності системно важливих банків.

Фінансова криза 2008 – 2009 рр. показала значну залежність стабільності світової банківської системи від показників діяльності системно важливих фінансових інститутів, зокрема банків. Будь-які проблеми пов'язані з діяльністю системно важливих банків здатні спровокувати ланцюгову реакцію розповсюдження ризиків і підірвати стабільність банківської системи, не тільки національної, але і міжнародної. Яскравим прикладом є «Merrill Lynch» і «Lehman Brothers», банкрутство яких у 2008 р. порушили стабільність глобальної фінансової системи. Однією з причин стала недооцінка регуляторами проблеми «занадто важливих, щоб збанкрутувати» (*too big to fail*) у період до фінансової кризи. Дана проблема обумовлена ризиком недобросовісної поведінки системно важливих фінансових інститутів (*moral hazard risk*) [1], які брали необґрунтовано високий рівень ризиків, покладаючись на непряму/пряму підтримку держави, що, у підсумку, відбивалося на зниженні вартості їх запозичень, при відсутності володіння при цьому адекватною системою ризик-менеджменту. Іншими словами, вирішення проблеми морального ризику, у першу чергу, покладається на регуляторні органи. Вони, аби не допустити розвитку негативного сценарію та зберегти стабільність банківської системи, будуть вимушені надати допомогу СВБ. Як наслідок – витрата грошей платників податків на порятунок цих інститутів. Системно важливий банк, який відчуває, що його банкрутство не буде допущене регуляторними органами, може і надалі збільшувати обсяги ризикованих операцій, генерувати значні обсяги фіктивного капіталу, і взагалі брати на себе надмірні ризики.

Фундаментом вирішення практичних питань, пов'язаних із діяльністю системно важливих банків, є чітке розуміння їх зародження та походження. Еволюцію СВБ доречно дослідити в контексті становлення банківської діяльності, що дозволить сформувати основний категорійний апарат, закономірності й ознаки таких банків. Проведення теоретичного дослідження антології формування СВБ дозволило виокремити, у цілому, такі етапи: зародження, становлення, розвиток (*табл. 1*).

Перший етап, підготовчий, розпочався, ще у XVII ст. у Англії, Франції, Німеччині, Італії. Протягом цього періоду було закладено підґрунтя для комерційної діяльності, яка супроводжується ризиком. Для цього етапу характерним є активний розвиток приватного банківського бізнесу та виникнення перших банків з акціонерним капіталом, в основу якого покладено ймовірну природу комерційної (*підприємницької*) діяльності. Здійснення комерційної діяльності сприяє подальшому перетворенню банків на національні важливі банки (Н-ВБ). Отже, особливістю першого етапу є *зародження банків саме з приватним акціонерним капіталом, метою діяльності яких є отримання прибутку*.

Домінантою другого етапу є *практична (ендогенна) складова діяльності банків*, що є в цей період визначальною у формуванні системно важливих банків, переважно в національних межах. Зокрема відбувається інтенсивний розвиток банківських установ від малих до великих. Діяльність окремих банків характеризується нарощенням масштабів і складності банківських операцій, посиленням схильності до ризиків, виходом банків за національні кордони. Другий етап ознаменувався переходом від сприйняття банків як локальних, спеціалізованих до системного їх розуміння, що дало поштовх до набуття банками ознак системно важливих банків. Серед таких ознак виділимо: великі розміри банку; контроль над значною часткою активів і залучених коштів вкладників; взаємопов'язаність з іншими банками; розгалужена мережа філій; уходи цих банків з ринку може завдати значні збитки економіці; міжнародна діяльність. Перелічені ознаки є характерними для національних системно важливих банків.

Банківський бізнес почав стрімко розвиватися під впливом транснаціоналізації та глобалізації, що стало підґрунтям для набуття банками нових рис, характерних системно важливим банкам, зокрема це підвищення транснаціональної діяльності банків. Розвиток міжнародного поділу праці та вихід банків за національні кордони став каталізатором процесу розвитку системно важливих банків і зумовив їх перехід на рівень глобальних системно важливих банків (Г-СВБ).

Третій етап ознаменувався суспільним визнанням і розвитком теоретичного осмислення місця та ролі банків, що працюють не тільки на національному ринку, але й активно присутні на міжнародній арені, що дає підстави ідентифікації їх як системно важливих. Домінантою третього етапу є *теоретична складова* діяльності СВБ. Питання системної важливості почало активізовуватися з 80-х років XX ст. Вперше 19 вересня 1984 р. американським конгресменом Стюартом Б. МакКінні був імплементований розмовний термін «занадто великий, щоб збанкрутувати» («too big to fail») стосовно спасіння банку «Continental Illinois» [8].

Таблиця 1

Етапи генезису системно важливих банків*

Етап	Період	Країни	Особливості етапу
Зародження	XVII ст. – XVIII ст.	Англія, Франція, Німеччина, Італія	1) створення перших акціонерних банків; 2) розвиток приватного банківського бізнесу; 3) розвиток малих комерційних банків до великих національних
	XVIII ст. – XIX ст.	Англія, Франція, Німеччина, Італія, Нідерланди, США	1) розвиток міжнародного поділу праці; 2) активізація процесу регіоналізації, транснаціоналізації; 3) розвиток міжнародної торгівлі і співробітництва у банківському бізнесі; 4) збільшення рівня конкуренції; 5) вихід банків за межі національних кордонів
Становлення	XIX ст. – XX ст.	Країни Європи, США	1) розвиток міжнародного фінансування; 2) виникнення мережі колоніальних банків; 3) розширення спектру банківських послуг на національному і міжнародному рівні; 4) підвищення ролі банків та їх співпраця безпосередньо із урядами країн; 5) виникнення великих міжнародних банків (майбутні ТНБ)
	XX ст. – 80 рр. XX ст.	Країни Європи, США, Японія	1) виникнення великих ТНК і ТНБ; 2) стрімкий розвиток процесу глобалізації та міжнародного фінансування; 3) підвищення ролі міжнародних банків як джерела фінансування для різних країн (особливо після Другої світової війни); 4) розвиток фондового ринку та розширення діяльності бірж; 5) Велика депресія (1929 – 1933 рр.)
Розвиток	80 рр. XX ст. – 2009 р.	Країни Європи, США, Японія, Китай	1) Біржовий крах 1987 р.; 2) збільшення кількості ТНБ, розширення їх діяльності та впливу на економіки країн світу; 3) активний процес глобалізації; 4) перші спроби виділення системно важливих банків («too big to fail»); 5) стрімкий розвиток міжнародного банківського бізнесу та банківських послуг; 6) підвищення ролі банківських установ на національному та глобальному рівні; 7) криза 2008 – 2009 рр.
	З 2009 р.	Усі країни	1) визначення системно важливих банків як окремих (специфічних) банківських установ другого рівня банківської системи; 2) визначення важливості та необхідності регулювання системно важливих банків; 3) розробка регулятивними органами національного та міжнародного рівня рекомендацій щодо регулювання та оцінки системно важливих банків; 4) введення санкцій до системно важливих банків за провокування виникнення морального ризику (виступ сенатора США Елізабет Уоррен (2013 р.) щодо недопущення переходу «занадто великих щоб збанкрутувати» до «занадто великих для судового процесу» («too big to fail has become too big for trial»))

*Розроблено автором на основі джерел [2 – 7].

Стрімкий розвиток міжнародного банківського бізнесу та банківських послуг, протягом 90-х та початку 2000-х років, стимулював впровадження інноваційних технологій у банківській діяльності. З розвитком комп'ютерних технологій та різних фінансових інструментів світові банки змогли ще більше розширити спектр своїх послуг, збільшити обсяги операцій і тим самим підвищити свою системну важливість. Після кризи 2008 – 2009 рр. регуляторними органами було визнано системно важливі банки як специфічні банківські установи другого рівня банківської системи, що потребують окремого дослідження та регулювання.

Отже, виділимо декілька екзогенних факторів, що сприяли зміні сприйняття великих банків як системно важливих, а саме:

- бурхливий розвиток ринку похідних фінансових інструментів та ускладнення їх структури, що сприяє формуванню фіктивного капіталу та поширенню ризиків без відповідних заходів їх своєчасного попередження;
- розширення глобалізаційних процесів, за яких національні економіки стають менш захищеними від впливу економічних криз в інших країнах;
- посилення дерегулювання фінансових ринків, до якого поступово залучаються країни з перехідною економікою;
- стрімкий розвиток мережі Інтернет, засобів телекомунікації та систем прямого доступу до інформації, поява нових інформаційних технологій та електронних торгових мереж.

Виокремлення основних етапів генезису системно важливих банків дає можливість побудувати логічну схему еволюції системно важливих банків у історичній ретроспективі (*рис. 1*). Виникнення системно важливих банків мало поступовий характер, перш за все це обумовлено часовими рамками, відповідними умовами діяльності банків, існуючими кредитними відносинами, рівнем розвитку економіки та суспільства в цілому.

Початком теоретичного осмислення великих банків (системно важливих) в економіці можна вважати фундаментальні праці з банківського менеджменту. С. Пітер Роуз говорить про важливість врахування розміру банку, що за його визначенням вираховується обсягом сукупних активів або депозитів. Значний розмір банку збільшує вплив на ринок, таким чином зменшуючи ймовірність втрати прибутку та частки ринку без підвищення ефективності діяльності [9, с. 147]. Дж. Ф. Сінкі-молодший виокремлював, що великі банки володіють рядом переваг порівняно з малими та середніми: обслуговують різні ринки, пропонують широкий спектр послуг, тому їх діяльність більш диверсифікована як географічно, так і відносно набору продуктів, що знижує загальний рівень ризику в нестабільній економіці [10, с. 28]. Проте Т. Адріан та М. Бруннерметр зазначають, що малі банки також можуть бути системно важливими, якщо вони є значною частиною «натовпу» (з англ. «*systemic as part of a herd*») [11, с. 1]. Іншими словами, якщо велика кількість малих банків мають однакові моделі бізнесу і в результаті цього схильні до загальних факторів ризику, то коливання в цих факторах ризику можуть призвести до збою всієї фінансової системи. Тому було введено ще один розмовний термін «занадто багато, щоб збанкрутувати» («*too many to fail*») [12].

Великі банки з метою отримання надприбутку виходили за межі національних кордонів, що вело до активізації процесів транснаціоналізації (див. рис. 1). У результаті виникали транснаціональні банки (ТНБ), які працювали на міжнародному рівні не тільки з окремими банками, але і безпосередньо з урядами країн. ТНБ, розширюючи та нарощуючи свою діяльність, підвищували рівень свого впливу та взаємопов'язаності з іншим кредитними організаціями та країнами в цілому, поступово набуваючи статусу системно важливих банків. Це зумовило виникнення нових видів ризику, а саме: морального ризику та системного ризику. Одним із основних джерел системного ризику можна вважати саме системно важливі банки, оскільки погіршення показників діяльності СВБ може призвести до підриву стабільності банківської системи в цілому. Тому існує підхід, згідно з яким сутність системно важливих банків розглядається через поняття системного ризику.

Діяльність будь-якої системно важливої установи може приводити до певної «системної події» (*systemic event*) або «системного ризику», що і може потягнути негативні наслідки. МВФ пропонує широке визначення системного ризику (*systemic risk*): «це ризик порушення процесу

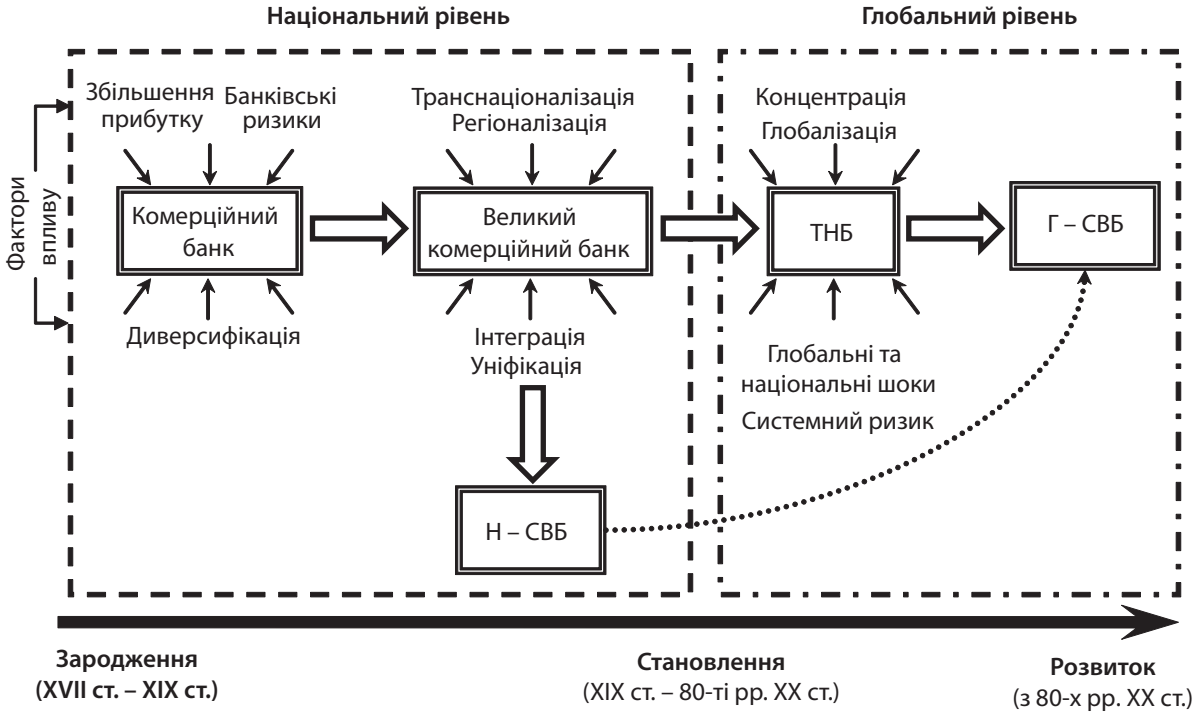

Рис. 1. Еволюція системно важливих банків

Джерело: розроблено автором на основі [2, 7, 9, 10, 13].

надання фінансових послуг, який (I) викликав порушення частини чи всієї фінансової системи, а також (II) несе в собі загрозу негативних наслідків для реального сектора економіки» [14, с. 31]. Тому банк, який генерує даний ризик, може вважатися системно важливим.

У своїх працях Дж. Кауфман і К. Скотт визначають системний ризик як «ризик чи ймовірність порушення всієї системи, у зв'язку з недієздатністю її окремих частин чи компонентів; є наслідком паралельної динаміки (кореляції) між більшістю чи всіма елементами системи» [15, с. 371]. Вищезазначене трактування дає можливість визначити системно важливі банки як елементи банківської системи, що взаємодіють з іншими банками на ринку і через їх взаємопов'язаність впливають на стан банківської системи в цілому.

Варто зазначити, що термін «системно важливий банк» був уведений лише після кризи 2008 – 2009 рр. З ініціативи G20 (Велика двадцятка) у квітні 2009 р. було створено Раду з фінансової стабільності, потім спільно із Базельським комітетом було введено поняття «системно важливий банк» (*systemically important bank*) і нові вимоги до капіталу за системну значимість (Редакція документа від липня 2013 р.) [13]. Тим самим було закладено методологічне підґрунтя до вивчення явища системно важливих банків.

У широкому розумінні системно важливі фінансові інститути (*systemically important financial institution* (SIFI)) – це «банк, страхова компанія або інша фінансова установа, банкрутство якої чи її проблемний стан може викликати фінансову кризу при прямій дії або слугувати спусковим механізмом для поширення шоків» [16]. Як видно із визначення, поняття «системно важливий фінансовий інститут» включає не тільки банки.

Місце системно важливих банків серед інших системно важливих фінансових інститутів представлено на *рис. 2*.

Базельський комітет визначає системно важливі банки як фінансові інститути, банкрутство або можливі проблеми яких призвели б до значних збитків для всієї фінансової системи та для економіки в цілому через їх розмір, складність та системну взаємопов'язаність. [13, 17, 19]. Системно важливі банки поділяються Базельським комітетом на глобальні системно важливі банки (G-SIB) (діяльність яких значною мірою впливає на світову банківську систему) і національні системно важливі банки (D-SIB) (діяльність яких значною мірою впливає на банківську систему окремої країни). Враховуючи, що середовище D-SIB доповнює G-SIB, Базельський комітет вважає, що якщо банк визначений національним наглядовим органом як D-SIB, то наглядові органи повинні вимагати від нього дотримуватися принципів для середовища G-SIB, з січня 2016 р. [18, с. 2]. Тобто, національні системно важливі банки визначаються відповідними державними органами кожної країни окремо, і саме вона повинна здійснювати їх регулювання та контроль, дотримуючись рекомендацій Базельського комітету. Глобальні системно важливі банки також можуть бути одночасно національними системно важливими банками у певних країнах і підпадати під контроль національних регулятивних органів.

В Україні, згідно з чинним законодавством, виділяють два терміни, які є аналогами поняття «національний системно важливий банк», а саме:

1) «системоутворюючий банк» згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність»;

2) «системний банк» відповідно до Постанови Правління НБУ «Про затвердження Положення про забезпечен-

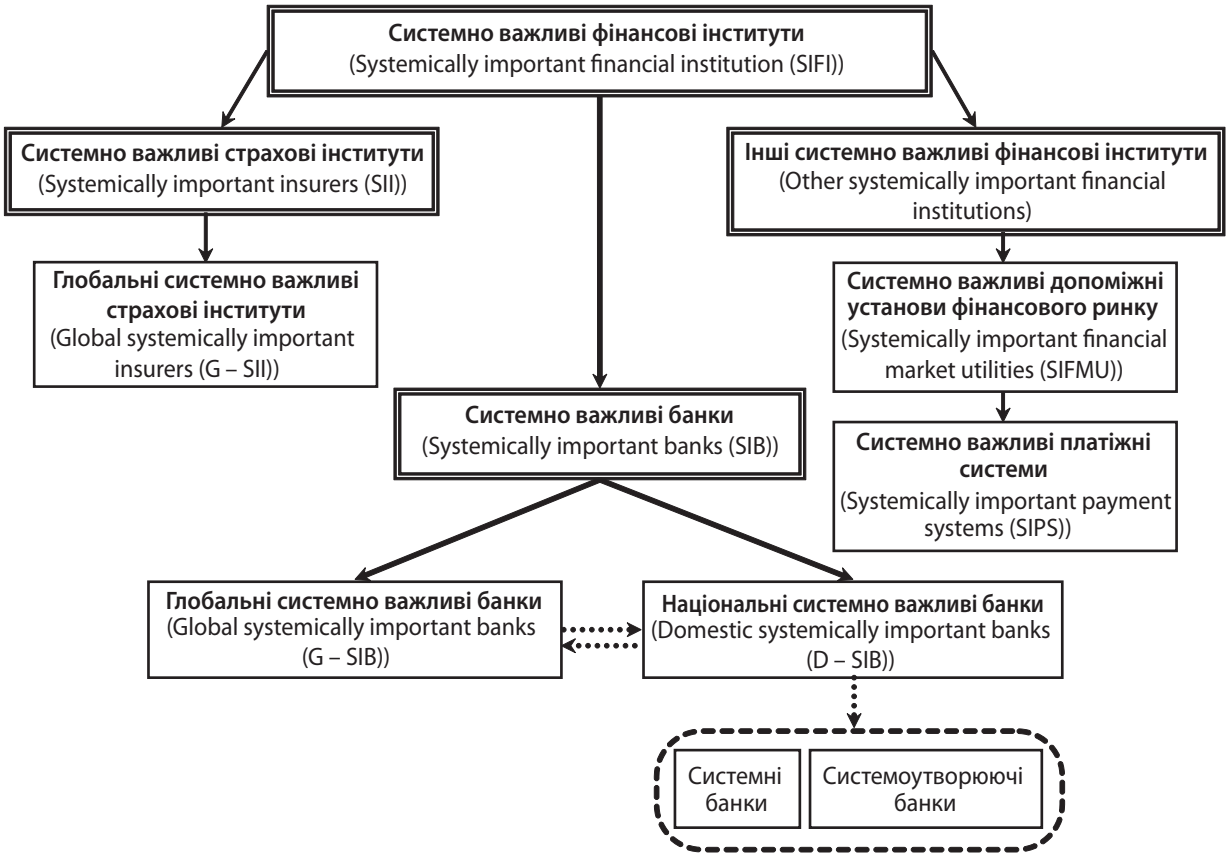

Рис. 2. Схема структури системно важливих фінансових інститутів

Джерело: розроблено автором на основі [13, 17, 18]

ня безперервного функціонування інформаційних систем Національного банку України та банків України».

Під системоутворюючим банком прийнято розуміти банк, зобов'язання якого становлять не менше 10 відсотків від загальних зобов'язань банківської системи [20]. Під системним банком розуміють банк (або іншу установу), неможливість функціонування якого (якої) спричиняє значний вплив на функціонування банківської системи України в цілому внаслідок великого обсягу його (її) операцій, розгалуженої мережі філій та інших факторів [21].

Найбільш наближеним до міжнародного визначення СВБ є визначення «системний банк». Оскільки воно в цілому відображає його природу, вплив на банківську систему та економіку країни. Дане визначення є близьким до визначення, яке запропоноване Базельським комітетом, але загальним недоліком є їх узагальненість. Для більш конкретного розуміння необхідно ввести у визначення кількісні параметри. Визначення поняття «системоутворюючий банк» є занадто вузьким і зводиться лише до аналізу частки забов'язань у банківській системі, але системна важливість конкретного банку визначається не тільки через забов'язання, беруться до уваги й інші показники та індикатори, виділені Базельським комітетом. Сама етимологія слова «системоутворюючий» показує, що воно складається зі слів «система» та «утворювати», тобто системоутворюючий банк «утворює систему» що є не коректним вираженням із практичної точки зору. Розуміється, що без даного банку система в принципі не може існувати, тому регулятивні органи забов'язані підтримувати його у будь-якому випадку. Такий підхід прямо суперечить принципам заохочення конкуренції та неприпустимості монополії на банківських ринках і не узгоджується з принципом рівності комерційних банків як суб'єктів одного і того ж рівня банківської системи. Можна дійти висновку, що системоутворюючим є такий елемент системи, без якого принципово неможливо її існування і подальший розвиток. Виходячи з такого розуміння в сучасних банківських системах є тільки один вид системоутворюючих кредитних організацій – центральні (емісійні) банки. Інших банків, що забезпечують існування та розвиток банківської системи, бути не може. Тому вважаємо терін «системоутворючий банк» не зовсім вірним, коректніше вживати поняття «системний банк» до комерційних банків на рівні України. Також в Україні національні системно важливі банки в розмовній термінології можуть називати просто «великими банками», виходячи з їх розміру та обсягів операцій на ринку.

Системна важливість банку накладає на установу низку специфічних характеристик, які можуть мати як негативні, так і позитивні наслідки з економічної точки зору. Завдяки значним обсягам діяльності системно важливі банки пропонують найширший асортимент продуктів, працюють на різних сегментах ринку. Вони володіють розгалуженими мережами територіальних відділень, що зумовлює «ефект лавини» при залученні клієнтів.

Такі банки користуються більшою довірою з боку клієнтів. Крім того, системно важливі банки мають конкурентні переваги внаслідок дії «ефекту масштабу». Системно важливі банки здатні демонструвати вищий рівень диверсифікації ризиків, оскільки кредитують різні галузі та у різних географічних напрямках бізнесу. З огляду на високу конкурентоспроможність та впевненість топ-менеджерів банку щодо підтримки регулятивними органами в разі кризи, системно важливі банки мають кращі можливості доступу до міжнародних ринків капіталу.

При слабкому банківському регулюванні існує ризик, що довіра вкладників, матеріалізована у нижчу вартість залучення ресурсів, буде створювати ілюзію фінансової стійкості. І якщо менеджмент банку надасть перевагу нарощенню ризикових операцій, а не адекватному регулюванню своєї діяльності, то такі дії можуть викликати крах банківської системи, що, без сумніву, вплине на стан реальної економіки країни. Саме в умовах кризи проявляються негативні сторони системно важливих банків, які шкодять не тільки самій установі, а й банківській системі в цілому.

Український досвід показує, що системність банку не є гарантією швидкої державної підтримки. У свою чергу іноземний досвід показав, що державницький підхід полягає не лише у «зливанні» бюджетних коштів на порятунок проблемних системно важливих банків, а й у встановленні нових правил, здатних усунути причини деструктивної системності. Перспективним є вивчення питання розширеного дослідження методології оцінки системної важливості банків, що дасть змогу забезпечити стабільність банківської системи у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Розуміння сутності та особливостей генезису системно важливих банків є важливим етапом у процесі регулювання та оцінки впливу СВБ на фінансову стабільність банківської системи. Системно важливі банки мають низку специфічних ознак, які й формують їх системну важливість. Це: нішова частка операцій на ринку, значні обсяги міжбанківських операцій, як на національному, так і міжнародному рівнях, наявність специфічних послуг (замінність). В українському законодавстві найкраще відображає економічний зміст СВБ, відповідно до міжнародних рекомендацій, термін «системний банк». Але різні підходи до трактування СВБ вимагають введення у банківську термінологію України єдиного вірного визначення СВБ та узаконення його на національному рівні. Пропонуємо під системно важливими банками розуміти такі фінансові установи, банкрутство або можливі проблеми в діяльності яких призвели б до значних збитків для всієї фінансової системи та для економіки в цілому – через їх розмір, складність та системну взаємопов'язаність.

Ідентифікація системно важливих банків і впровадження особливих регуляторних заходів дозволить підтримувати фінансову стабільність як банківської системи, так і економіки в цілому. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Summers L.** Beware Moral Hazard Fundamentalists / L. Summers // Financial Times. – 2007 (23 September) [Електронний ресурс].–Режимдоступу:http://www.ft.com/intl/cms/s/0/5ffd2606-69e8-11dc-a571-0000779fd2ac.html#axzz2RBOb7UHN

2. **History of the Federal Reserve** // Federal reserve education [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.federalreserveeducation.org/about-the-fed/history/

3. **Knufken D.** 25 Biggest Bank Failures in History / D. Knufken // Businesspundit. 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.businesspundit.com/25-biggest-bank-failures-in-history/

4. **Lagarde:** «Too big to fail» banks «dangerous». 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.upi.com/

Business_News/2013/04/11/Lagarde-Too-big-to-fail-banks-dangerous/UPI-20951365663600/

5. Mckenna F. What I Learned Working at the Original Too Big to Fail Bank / Francine Mckenna. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.americanbanker.com/bankthink/Continental-Illinois-Too-Big-to-Fail-1045154-1.html

6. Yglesias M. What Problem Does Breaking Up The Banks Fix? / Matthew Yglesias. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.slate.com/blogs/moneybox/2013/03/21/brown_vitter_form_left_right_coalition_to_break_up_banks_but_why.html

7. Кравець В. М. Західноєвропейський банківський бізнес: становлення і сучасність : навч. посібник / В. М. Кравець, О. В. Кравець. – К. : Знання-Прес, 2003. – 470 с.

8. Chapter 7. Continental Illinois and «Too Big to Fail» // Сайт Федеральної корпорації страхування депозитів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fdic.gov/bank/historical/history/235_258.pdf

9. Роуз Питер С. Банковский менеджмент / С. Питер Роуз. – М. : Дело, 1997. – 768 с.

10. Синки Джозеф Ф.-мл. Управление финансами в коммерческом банке / Джозеф Ф. Синки, младший. – М. : Catallaxy, 1994. – 820 с.

11. Adrian T. CoVaR / T. Adrian, M. Brunnermeier // Federal Reserve Bank of New York Staff Reports. – 2010. – 348 с.

12. Acharya V. Too Many to Fail – An Analysis of Time-inconsistency in Bank Closure Policies / V. Acharya, T. Yorulmazer // Bank of England Working Paper Series. – 2007. – 319 с.

13. Globally systemically important banks: updated assessment methodology and the additional loss absorbency requirement // Сайт Банку міжнародних розрахунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bis.org/publ/bcbs255.pdf

14. Guidance to assess the systemic importance of financial institutions, markets and instruments: initial considerations – background paper. Report to the G-20 Finance Ministers and Central Bank Governors / IMF, BIS, FSB. – October 2009.

15. Kaufman G. George. What is systemic risk, and do bank regulators retard or contribute to it / George G. Kaufman and Kenneth E. Scott // The Independent Review. – 2003. – Vol. VII. n. 3. – Pp. 371 – 391.

16. Yaseen Anwar: Managing Systemically Important Financial Institutions (SIFIs) // Speech by Mr Yaseen Anwar, Governor of the State Bank of Pakistan, at the second meeting of the Financial Stability Board (FSB) Regional Consultative Group for Asia, Kuala Lumpur. – 2012 (14 May).

17. Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (Cover note) // Basel Committee on Banking Supervision. – 2011 (November) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bis.org/publ/bcbs207cn.pdf

18. A framework for dealing with domestic systemically important banks// Basel Committee on Banking Supervision. – 2012 (October) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bis.org/publ/bcbs233.pdf

19. Understanding Financial Linkages: A Common Data Template for Global Systemically Important Banks // Financial Stability Board (FSB). – 2011 (6 October) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111006.pdf

20. Закон України «Про банки і банківську діяльність» 7 грудня 2000 року № 2121-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2001. – № 5-6. – 30 с.

21. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про забезпечення безперервного функціонування інформаційних систем Національного банку України та банків України» від 17.06.2004 р. № 265.

REFERENCES

Adrian, T., and Brunnermeier, M. "CoVaR" In *Federal Reserve Bank of New York*. Staff Reports, 2010.

Acharya, V., and Yorulmazer, T. "Too Many to Fail - An Analysis of Time-inconsistency in Bank Closure Policies". *Bank of England Working Paper Series* (2007).

"A framework for dealing with domestic systemically important banks// Basel Committee on Banking Supervision" http://www.bis.org/publ/bcbs233.pdf

"Chapter 7. Continental Illinois and "Too Big to Fail"". http://www.fdic.gov/bank/historical/history/235_258.pdf

"Globally systemically important banks: updated assessment methodology and the additional loss absorbency requirement". Sait Banku mizhnarodnykh rozrakhunkiv. http://www.bis.org/publ/bcbs255.pdf

"Guidance to assess the systemic importance of financial institutions, markets and instruments: initial considerations - background paper" *Report to the G-20 Finance Ministers and Central Bank Governors*, 2009.

"Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (Cover note)" Basel Committee on Banking Supervision. http://www.bis.org/publ/bcbs207cn.pdf

"History of the Federal Reserve" http://www.federalreserveeducation.org/about-the-fed/history/

Kaufman, G. G., and Scott, K. E. "What is systemic risk, and do bank regulators retard or contribute to it". *The Independent Review*, vol. 7, no. 3 (2003): 371-391.

Kravets, V.M., and Kravets, O. V. *Zakhidnoievropeiskyi bankivskyi biznes: stanovlennia i suchasnist* [Western European banking: the formation and presence]. Kyiv: Znannia-Pres, 2003.

Knufken, D. "25 Biggest Bank Failures in History" http://www.businesspundit.com/25-biggest-bank-failures-in-history/

"Lagarde: "Too big to fail" banks "dangerous"" http://www.upi.com/Business_News/2013/04/11/Lagarde-Too-big-to-fail-banks-dangerous/UPI-20951365663600/

[Legal Act of Ukraine] (2000).

[Legal Act of Ukraine] (2004).

Mckenna, F. "What I Learned Working at the Original Too Big to Fail Bank" http://www.americanbanker.com/bankthink/Continental-Illinois-Too-Big-to-Fail-1045154-1.html

Rouz, P. S. *Bankovskiy menedzhment* [Bank management]. Moscow: Delo, 1997.

Sinki, Dzh. F.-ml. *Upravlenie finansami v kommercheskom banke* [Financial management in commercial bank]. Moscow: Catallaxy, 1994.

Summers, L. "Beware Moral Hazard Fundamentalists" http://www.ft.com/intl/cms/s/0/5ffd2606-69e8-11dc-a571-0000779-fd2ac.html#axzz2RBOb7UHN

"Understanding Financial Linkages: A Common Data Template for Global Systemically Important Banks" Financial Stability Board (FSB). http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111006.pdf

Yaseen, A. "Managing Systemically Important Financial Institutions (SIFIs)" *Speech by Mr Yaseen Anwar, Governor of the State Bank of Pakistan, at the second meeting of the Financial Stability Board (FSB) Regional Consultative Group for Asia*, Kuala Lumpur, 2012.

Yglesias, M. "What Problem Does Breaking Up The Banks Fix?" http://www.slate.com/blogs/moneybox/2013/03/21/brown_vitter_form_left_right_coalition_to_break_up_banks_but_why.html

Науковий керівник – Краснова І. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту банківської діяльності, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»